

ROZVÍJANIE ŠPECIFICKÝCH FUNKCIÍ

ISCED1, 2 – primárne vzdelávanie, nižšie stredné vzdelávanie	
Vzdelávacia oblasť	Špeciálnopedagogická podpora
Názov predmetu:	Rozvíjanie špecifických funkcií
Ročník:	1.- 9.
Časová dotácia:	1 h týždenne/ 33 h ročne
Počet hodín v ŠVP:	1 h týždenne/ 33 h ročne
Počet hodín v ŠKVP:	1h týždenne/ 33 h ročne
Vyučovací jazyk:	slovenský

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Vyučovací predmet Rozvíjanie špecifických funkcií (ďalej RŠF) sa vyučuje v časovej dotácii 1 hodina týždenne a bol vytvorený pre potreby žiakov s vývinovými poruchami učenia (VPU). Žiaci s VPU majú diagnostikované špecifické vývinové poruchy učenia (VPU).

Medzinárodná klasifikácia chorôb, 10. revízia (MKCH-10) v kategórii Poruchy psychického vývinu (F 80-89) samostatne vymedzuje *Špecifické poruchy školských zručností* (F 81) a rozlišuje: F 81.0 špecifickú poruchu čítania (dyslexia), F 81.1 špecifickú poruchu hláskovania (dysortografia), F 81.2 špecifickú poruchu aritmetických schopností (dyskalkúlia), F 81.3 zmiešanú poruchu školských zručností (súčasný výskyt dyskalkúlie s dyslexiou alebo dysortografiou), F 81.8 iné vývinové poruchy školských zručností (dysgrafia) a F 81.9 nešpecifikovanú vývinovú poruchu školských zručností (neschopnosť učiť sa).

Pre všetky uvedené poruchy platí, že sa objavujú od raného štádia osvojovania si danej zručnosti, nie sú jednoducho dôsledkom nedostatočnej príležitosti učiť sa, nevyplývajú z mentálnej retardácie alebo sensorického deficitu (poruchy zraku) a ich príčinou nie je získaná choroba ani poranenie mozgu.

V opise príznakov **dyslexie** (MKCH-10) je špecifické a významné spomalenie vývinu schopnosti čítať, ktoré sa nedá vysvetliť mentálnym vekom, odchýlkou zrakovej ostrosti alebo nevhodným spôsobom vyučovania. Narušené môže byť chápanie čítaného, spoznávanie čítaných slov, čítanie nahlas a tiež výkon v úlohách, ktoré vyžadujú čítanie. Často vyskytuje s dysortografiou a pretrváva až do dospelovania, aj keď sa určitý pokrok v čítaní dosahuje. Dyslexií zvyčajne predchádza výskyt narušeného vývinu reči v anamnéze. Bežné sú pridružené poruchy v emocionálnej oblasti a správaní v školskom veku.

Dysortografiu charakterizuje špecifické a významné spomalenie osvojovania si písanej reči - správneho písania slov a pravopisu.

Dyskalkúlia, podľa MKCH-10 špecifická porucha počítania je „špecifické postihnutie schopnosti počítania, ktoré nemožno vysvetliť mentálnou retardáciou, nevhodným spôsobom vyučovania ani neurologickou, psychiatrickou alebo inou poruchou; prejavuje sa neschopnosťou naučiť sa počítania, chápať matematické pojmy, termíny alebo znaky, správne radiť čísla, dosadzovať desatinné čiarky, naučiť sa násobilku“. Termín „porucha matematických schopností“ sa v odbornej literatúre javí byť výstižnejší ako termín špecifická porucha počítania, nakoľko samotné označenie navodzuje, že nepôjde len o počítanie, s ktorým majú žiaci problémy, ale zahŕňa širšiu škálu ťažkostí, najmä ťažkosti porozumieť kvantitám, pričom táto schopnosť je relatívne nezávislá od jazykových či iných kognitívnych schopností.

VPU majú individuálny charakter a vznikajú na podklade dysfunkcií centrálnej nervovej sústavy. Sú jedným z druhov narušenej komunikačnej schopnosti ako narušenie grafickej stránky reči: agrafia, alexia, akalkúlia, dyslexia, dysortografia, dysgrafia, dyskalkúlia. V klinickom obraze špecifických VPU sa okrem špecifických ťažkostí v osvojovaní si čítania, písania, pravopisu a matematických schopností vyskytujú aj ďalšie poruchy a dysfunkcie (všetky súčasne sa vyskytujú zriedkavo):

- deficity v poznávacích schopnostiach,
- deficity v jazykových schopnostiach,
- deficity v exekutívnych funkciách: v pozornosti, plánovaní a monitorovaní vlastnej aktivity
- percepčno-motorické deficity,
- deficity v jemnej motorike a koordinácii,
- ťažkosti s orientáciou v čase a priestore,
- hyperaktivita, impulzivita.

Počet vyučovacích hodín v týždni je daný rámcovým učebným plánom (ďalej len UP) v príslušnom vzdelávacom programe pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením schváleným Ministerstvom školstva SR.

Predkladaný dokument RŠF je návodom na výsostne individuálne realizovanie postupu v procese intervencie do oblasti komunikačných schopností a špecifických funkcií u žiakov.

Rámcové učebné osnovy sú široko koncipovanou otvorenou normou intervencie, ktorá kladie zodpovednosť na špeciálneho pedagóga pri výbere diagnostických a terapeutických metód a postupov.

CIEĽ PREDMETU

Ciele a obsah predmetu RŠF sú konkrétne závislé od výsledkov špeciálnopedagogickej diagnostiky každého jednotlivého žiaka. Z toho dôvodu môžu existovať pre tento predmet len rámcové učebné osnovy.

Všeobecné ciele predmetu:

- podporiť rozvoj špecifických funkcií ako predpokladu k úspešnému zvládnutiu čítania, písania a počítania žiakov s PU
- eliminovať nedostatky vyplývajúce z PU
- pomoc žiakom s pu integrovať sa do spoločnosti

Konkrétne ciele predmetu vychádzajú zo vstupnej diagnostiky žiaka, z výsledkov špeciálnopedagogického a psychologického vyšetrenia, z pozorovania žiaka a pedagogickej diagnostiky. Ciele sa vzájomne prelínajú všetkými vyučovacími hodinami RŠF

- rozvíjanie sluchovej diferenciacie, pamäte a sluchového vnímania
- rozvíjanie zrakovéj diferenciacie, pamäte a vnímania
- rozvíjanie priestorovej orientácie a orientácie v čase
- rozvíjanie motorických schopností, najmä vizuomotoriky, jemnej motoriky a grafomotoriky
- zlepšovanie a skvalitňovanie techniky čítania, čítania s porozumením, nácvik stratégií práce s textom
- naučiť žiakov stratégie osvojovania si pravopisných pravidiel, aplikovať ich v písaní, pracovať s pravidlami slovenského pravopisu primerane vývinovej úrovni
- rozvíjať jazykový cit, syntaktické a morfológické pravidlá a dokázať ich aplikovať
- rozvíjať slovnú zásobu.
- rozvíjať matematické predstavy, operácie a vzťahy medzi nimi
- rozvíjať orientáciu v priestore a v rovine- geometria
- naučiť žiakov stratégie pri riešení slovných úloh, algoritmov a pri premene jednotiek
- vytvárať si kompenzačné pomôcky, naučiť žiakov pracovať s nimi

PROCES VYUČOVANIA PREDMETU

Špeciálny pedagóg na začiatku školského roku na základe :

- výsledkov špeciálnopedagogickej diagnostiky, prípadne rediagnostiky
- zvolených terapeutických metód a postupov
- a rámcových učebných osnov

vypracuje individuálny plán špeciálnopedagogickej intervencie pre každé dieťa na určité obdobie. Časovo-tematické plány preto nie sú potrebné a ich dodržiavanie by bolo nereálne.

K vymedzenému obsahu budeme pristupovať ako k otvorenému systému, čo znamená, že učivo je možné dopĺňať či redukovať. Jednotlivé osnovné heslá plnia funkciu námetov na jednotlivé hodiny, čiže učiteľ si zvolí také, ktoré podľa jeho názoru sú potrebné pre žiakov z aspektu ich praktického významu pre reedukáciu. Takto štruktúrovaná osnova vytvára dostatok priestoru pre iniciatívu učiteľa z hľadiska obsahu i rozsahu. Vyučujúci špeciálny pedagóg rozhoduje o spôsobe riadenia vyučovacieho procesu a usiluje sa o dosiahnutie optimálnych výsledkov.

Prístupom k žiakom, voľbou aktivizujúcich organizačných foriem práce, stimulovaním myšlienkovej, motorickej a rečovej činnosti žiakov pomocou podnetne sformulovaných úloh, uplatňovaním individuálneho prístupu (napr. ukladaním úloh rôzneho stupňa náročnosti jednotlivcom alebo skupinám žiakov podľa ich úrovne) vyučujúci prispieva k tomu, aby žiaci mali po kladne hodnotených výkonoch pocit spokojnosti a úspechu a tak sa podporila ich poznávací aktivita v predmete.

Na zistenie toho, či sme dosiahli ciele, zvolíme také formy kontroly, ktoré umožňujú zistiť, na akej úrovni sú žiaci schopní riešiť konkrétne úlohy.

Vyučovacia hodina RŠF môže byť podľa podmienok školy individuálna - špeciálny pedagóg pracuje individuálne s 1 žiakom, v prípade potreby sa vytvoria malé skupiny žiakov s podobným plánom špeciálno-pedagogickej intervencie.

V procese reedukácie vychádza špeciálny pedagóg z dostupných odborných materiálov a najmä z pracovných listov, ktoré si aktuálne vytvára.

Frekvencia cvičení so žiakmi vyplýva z učebného plánu a rozvrhu hodín.

V prípade závažnejšieho zdravotného znevýhodnenia je možné vykonávať špeciálnopedagogickú reedukáciu aj častejšie ako stanovuje učebný plán. Potom je určenie frekvencie cvičení v kompetencii riaditeľa školy. **Dĺžka cvičení** je závislá od veku a schopností žiaka, diagnózy a prípadne iných špecifík dominantného alebo iného postihnutia, či narušenia žiaka.

OBSAH PREDMETU

- je orientovaný na rozvíjanie všetkých zložiek dorozumievacieho procesu (motorika, vnímanie, pamäť, pozornosť, myslenie) v súlade s mentálnymi schopnosťami konkrétneho žiaka
- je zosúladený s učivom, ktoré žiak práve preberá v škole
- obsahuje cvičenia na rozvoj všetkých perцепcií, schopností a zručností žiaka pre zvládnutie požiadaviek daného ročníka, t. j. zmyslové vnímanie, sociálne zručností, orientáciu, motorické a grafomotorické zručnosti, pamäť, pozornosť, myslenie a reč, matematické predstavy
- v procese reedukácie vychádza špeciálny pedagóg z dostupných odborných materiálov a najmä z pracovných listov, ktoré si aktuálne vytvára

Ciele stimulácie	Obsah stimulácie
Oblasť stimulácie : Oblasť rozvíjania iných schopností	
1.1 Rozvíjať taktilné a kinestetické vnímanie	Rozvíjanie vnímania, poznávania, diferenciačných schopností:
1.2 Rozvíjať sluchovú a zrakovú gnóziu (vnímanie, diferenciácia, pamäť)	Rozvíjanie pamäti (akusticko-verbálna a zraková, pracovná pamäť) Poznávací procesy (zachovanie, priradovanie, zoradovanie, triedenie - kategorizácia)

1.3 Rozvíjať priestorovú orientáciu (orientácia v makropriestore, orientácia v mikropriestore) a orientáciu v čase	Rozvíjanie priestorovej a časovej orientácie; Nácvik pravo-ľavej orientácie (telesná schéma, rovinná a časová orientácia); Serialita (nácvik sekvencií, postupnosti); Intermodalita (audiovizuálny vzťah):
1.4 Rozvíjať motorické schopnosti	Rozvíjanie - oromotoriky, - vizuomotoriky, - jemnej a hrubej motoriky, - grafomotoriky, - fonograforytmiky:
1.5 Rozvíjať koncentráciu pozornosti a pamäť	
Oblasť stimulácie Oblasť matematických schopností	
2.1 Rozvíjať predčíselné predstavy	Zoskupovanie pod hlavné pojmy, vytváranie analógií, rozpoznávanie a použitie pravidla, rozpoznávanie súvislostí. Triedenie, množstvo, veľkosť, zaradenie, usporiadanie, porovnávanie, postreh, logika; Pochopenie predčíselných pojmov veľkosť, tvar, dĺžka, počet.
2.2 Rozvíjať číselné predstavy	Osvojiť si stálosť množstva. Pojem číslo, zápis čísla, množstvo, rad čísel, číselná os, rozklad čísel, párne a nepárne čísla, porovnávanie, zmena množstva.
2.3 Naučiť žiakov matematické operácie a vzťahy medzi nimi	Osvojiť si okruh matematických a číselných pojmov. Význam znamienok, názorné príklady, manipulácia s predmetmi, sčítanie a odčítanie, násobenie a delenie, tabuľky, orientácia v tabuľkách, zlomky; hry s kartami, kockami, paličkami, žetónmi, tabuľkami.
2.4 Naučiť žiakov riešiť slovné úlohy	Chápanie matematických pojmov a ich „prevod“ do bežného života. Slovné úlohy z bežného života
2.5 Naučiť žiakov geometriu	Základné geometrické pojmy, tvary, vzťahy; Hry a manipulácia s predmetmi a útvarmi v rovine a v priestore. Rozvíjanie konštruktívneho a tvorivého myslenia
2.6 Pochopiť jednotky a prevody jednotiek	Jednotky dĺžky, hmotnosti, objemu, plochy – názorne a prakticky.
2.7 Naučiť sa algoritmy a zmeny algoritmu	Praktické úlohy z bežného života.
2.8 Naučiť sa orientovať v rovine a v priestore	Hry a manipulácia s predmetmi a útvarmi v rovine a v priestore. Praktické úlohy z bežného života.
2.9 Naučiť sa orientovať v čase	Následnosti, postupnosti, sekvencie (kalendár, hodiny, časové úseky a pod.).
Oblasť stimulácie: Oblasť čítania s porozumením	
3.1 Osvojiť si /fixovať techniku čítania Porozumenie na úrovni viet a slov	Fixácia grafém, slabík (otvorené , zatvorené) a čítania podľa úrovne (slabikové, slov, viet, krátkych textov).
3.2 Osvojiť si stratégie na čítanie s porozumením literárneho textu	Aktivácia informácií o téme; vizualizácia prečítaného; predpovedanie deja na základe nadpisu a ilustrácií; odpovedanie na otázky a kladenie otázok; orientácia v texte, vyhľadanie konkrétnej udalosti; prerozprávanie

	deja podľa osnovy; určenie hlavnej myšlienky; prepojenie prečítaného s vlastnými skúsenosťami.
3.3 Osvojiť si stratégie na čítanie s porozumením náučného textu	Aktivácia informácií o téme; vizualizácia prečítaného; identifikácia témy na základe nadpisu, obrázkov a graficky zvýraznených častí; orientácia v texte: určenie tematickej vety odstavca, vyhľadanie kľúčových a podporných informácií, identifikácia známej a novej informácie; sumarizácia textu – tvorba poznámok; grafické znázornenie textu – podčiarkovanie, farebné zvýraznenie, používanie značiek, tvorba tabuliek, prehľadov, pojmových máp.

METÓDY A FORMY PRÁCE

Pri voľbe vyučovacích metód a organizačných foriem RŠF prihliadame predovšetkým na individualitu žiakov, vekovú kategóriu, obsah vyučovania, klímu triedy, societu detí a výsledky psychologických a špeciálnopedagogických vyšetrení, tak aby boli splnené stanovené ciele a rozvíjali sa všetky kľúčové kompetencie žiakov.

Do predmetu RŠF priebežne počas roka implementujeme prvky prierezových tém, čitateľskej, finančnej, matematickej a prírodovednej gramotnosti, ako aj inovatívne metódy s využitím informačno-komunikačných technológií. Vhodným spôsobom posilňujeme vlasteneckú výchovu, práva dieťaťa a globálne vzdelávanie.

Rozvíjanie komunikačnej schopnosti úzko súvisí s vývinom vnímania, predstáv, motoriky, pamäti, pozornosti, myslenia a sociálnym prostredím dieťaťa. Preto terapeutické postupy a metódy musia mať širší záber a RŠF sa má orientovať na celý komplex dorozumievacieho procesu. Je veľmi dôležité, aby bol zosúladený postup špeciálneho pedagóga v predmete RŠF. Obsah špeciálnopedagogickej reedukácie musí byť v súlade s mentálnymi a komunikačnými schopnosťami dieťaťa bez ohľadu na fyzický vek. V procese reedukácie vychádza špeciálny pedagóg z dostupných odborných materiálov a najmä z pracovných listov, ktoré si aktuálne vytvára. Obsah stimulácie a pracovných listov vychádza z učiva, ktoré deti práve preberajú v škole

Metódy:

- Relaxačné techniky
- Brainstorming
- Arteterapeutické a muzikoterapeutické techniky
- Techniky dramoterapie
- Hranie rolí
- Pantomíma
- Kognitívno –behaviorálne techniky
- Sociometrické techniky
- Psychogymnastika
- Dotazníkové metódy
- Motivačné rozprávanie, rozhovor, kladenie otázok
- Didaktické hry
- Výklad
- Rozprávanie
- Beseda
- Opis
- Pozorovanie
- Zhlukovanie, pojmové mapy
- Demonštračná metóda
- Heuristická metóda

- Problémová metóda
- Metóda praktickej ukážky
- Metóda napodobňovania a opakovania
- Samostatná práca žiakov
- Maľované čítania
- Hádzanie kockou
- Fixačné metódy- napodobňovanie, opakovanie, metódy pasívneho pohybu a pohybového kontrastu
- Herné a súťaživé metódy
- Diagnostické metódy

Organizačné formy:

- Hromadné vyučovanie
- Samostatná práca
- Skupinové vyučovanie
- Kooperatívne vyučovanie
- Párové vyučovanie
- Individuálne vyučovanie, individuálna práca so žiakom
- Zážitkové učenie
- Projektové vyučovanie

HODNOTENIE PREDMETU

Hodnotenie žiakov v predmete RŠF je veľmi špecifická záležitosť. Predmet má terapeutické a reedukačné zameranie (nie edukačný obsah), ktorého cieľom je odstrániť alebo zmierniť individuálne narušenia, čo nie je možné klasifikovať ani hodnotiť. Vzhľadom k tomu, že pre tento predmet existujú len rámcové učebné osnovy a nie je možné vymedziť presné výkonové štandardy, ich výkon nemožno ohodnotiť bodovaním, či percentami. Je možné hodnotiť iba snahu a spoluprácu žiaka, na čo využívame odtlačok pečiatky, motivačnú ústnu alebo písomnú pochvalu. Podľa aktuálnych metodických pokynov na hodnotenie žiakov ZŠ článok 3, ods. 13 sa na vysvedčení a v katalógovom liste uvádza slovo absolvoval/neabsolvoval.